

Samrådsredogörelse Detaljplan och upphävande av detaljplan ÄDp 2019-16196 för fastigheten Taffelstenen 1 i stadsdelen Solberga, Dp 2021-03110

Planområdet markerat med svart linje.

Stadsbyggnadskontoret

Fleminggatan 4
Box 8314
104 20 Stockholm
Telefon 08-508 27 300
stadsbyggnadskontoret@stockholm.se
start.stockholm/detaljplaner

Innehåll

Inledning	3
Förslagets syfte och huvuddrag.....	3
Sammanfattning av samrådet	3
Föreslagna förändringar.....	4
Sammanfattade synpunkter	5
Allmänt om samrådet och planprocessen.....	5
Allmänt om planförslaget	6
Arkitektur och gestaltning.....	11
Kulturmiljö	15
Park, natur och vatten.....	18
Trafik	20
Teknisk försörjning	23
Hälsa och säkerhet	26
Miljö- och klimataspekter	28
Social hållbarhet	29
Olägenheter för privatpersoner och övriga intressenter	30
Övriga frågor	30
Remissinstanser utan synpunkter	31
Sammanvägt ställningstagande	31

Inledning

Förslagets syfte och huvuddrag

Detaljplanen syftar till att skydda kulturhistoriska värden, att möjliggöra för nya verksamheter i panncentralen, verksamheter och bostäder i kontorsbyggnaden intill samt bostäder i två nya punkthus med tillhörande bostadsgård. Totalt möjliggörs för cirka 72 bostäder. Detaljplanen syftar även till att bekräfta befintligt markreservat för en allmännyttig underjordisk avloppsledning (Mästunneln) inom planområdet.

Förslaget förutsätter att senare tillbyggnader, som bedöms ha lägre kulturhistoriska värden, rivs. För att möjliggöra en sammanhängande bostadsgård föreslås även den ursprungliga länkbyggnaden rivas. Parkering föreslås på gården för att minska behovet av sprängning.

Sammanfattning av samrådet

Hur samrådet bedrivits

Plansamråd för aktuell detaljplan pågick mellan den 16 april och den 27 maj 2024. Information om samrådet skickades ut enligt sändlista till remissinstanser och berörda sakägare enligt fastighetsförteckningen.

Samrådsförslaget visades i Tekniska Nämndhuset, på Fleminggatan 4, på Älvsjös medborgarkontor, Älvsjö stationsgata 21 och på stadsbyggnadskontorets hemsida. Annons om samråd och samrådsmöte publicerades i lokaltidningen Mitt i söderort lördag den 20 april 2024. Samrådsmöte hölls onsdagen den 15 maj 2024 i Brännkyrka kyrka där 24 personer närvarade.

Huvudsakliga synpunkter

Under samrådsperioden kom det in totalt 34 yttranden till stadsbyggnadskontoret. Dessa yttranden berörde framförallt kulturmiljö, dagvatten, parkering och miljöfrågor. Samrådet visar att planförslaget tas emot väl av remissinstanser.

Från länsstyrelsen inkom synpunkter som berörde ljudmiljö för uteplatser, risker, markföroreningar och dagvatten. Länsstyrelsen delade stadsbyggnadskontorets bedömning om att detaljplanens genomförande inte kan antas medföra sådan betydande miljöpåverkan som avses i 6 kap. miljöbalken och anslutande bestämmelser.

Från andra remissinstanser inkom synpunkter om kulturmiljö, bristen på mötesplatser och verksamhetslokaler i området, trafik, arkitektur och gestaltning, tillgänglighet, utrymning och

markföreningar. Från de privatpersoner som yttrade sig under samrådsperioden inkom synpunkter om bristen på mötesplatser, verksamhetslokaler och parkering i stadsdelen samt förtätningen av Solberga.

Sammanvägt ställningstagande

Flera remissinstanser tycker det är bra att panncentralen bevaras, att publika verksamheter möjliggörs och är positiva till planförslagets utformning. Flera remissinstanser framför synpunkter i sak, bland annat att risk, utrymning samt hantering av markföreningar, dagvatten och skyfall behöver studeras ytterligare. De flesta sakägare och övriga boende vill att fler samlingslokaler möjliggörs i Solberga och framför önskemål om vad panncentralen kan användas till. Några är kritiska till förtätning av Solberga i stort. Sammantaget bedöms huvuddragen i samrådsförslaget vara väl avvägda och därför föreslås mindre justeringar inför granskning.

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet ska planförslagets klimatpåverkan och hur den kan minimeras, påverkan på områdets naturvärden samt tillgänglighet på gården studeras. Utredningar om risk, dagvatten och hantering av markföreningar ska uppdateras. Lösningar för att säkerställa utrymning ska redovisas. Inför granskning ska även gårdsutformning samt placering och utformning av kompletterande fönster på panncentralens nordöstra gavel och tak studeras. Dessutom ska eventuella konsekvenser av att medge en våning till på punkthusen utredas ifall projektets ekonomiska genomförbarhet kräver det.

Stadsbyggnadskontoret är positivt till planförslaget och anser att detaljplanen har förutsättningar att bidra till översiktsplanens mål om en sammanhängande stad och en god offentlig miljö.

Föreslagna förändringar

Med anledning av de synpunkter som framförts under samrådet kommer följande frågor att studeras vidare:

- Hur klimatpåverkan kan hållas nere
- Planförslagets påverkan på områdets naturvärden
- Tillgänglighet på gården

Följande utredningar ska uppdateras:

- Risk-, dagvatten- och miljöteknisk markundersökning.

Kontorets sammanfattande bedömning är att de inkomna synpunkterna kan hanteras i det fortsatta arbetet.

Sammanfattade synpunkter

Nedan redovisas sammanfattningar av de synpunkter som inkom under samrådet ämnesvis. Stadsbyggnadskontorets kommentarer och ställningstagande redovisas i kursiv stil efter varje ämne. Inkomna synpunkter i ärendet kan återfinnas på stadsbyggnadsexpeditionen i Tekniska Nämndhuset, på Fleminggatan 4.

Allmänt om samrådet och planprocessen

Hyresgästföreningen tycker att informationen som skickades ut inför samrådsmötet var vilseledande och att den gav intryck av att mötet skulle handla om vilken sorts verksamhet panncentralen ska användas till. *Föreningen södra Folkparken* är besvikna över att panncentralens framtida användning inte presenterades under samrådsmötet.

Brännkyrka församling lyfter att det politiska uppdrag som stadsbyggnadskontoret hänvisade till under samrådsmötet ”bör förlängas och genomsyra kommande hantering hos den kommersiella aktören Stockholmshem, vars styrelse utses av kommunfullmäktige i Stockholms stad, tillika ägare av Stockholmshem”.

En privatperson som närvarade på samrådsmötet anser att ansvarig stadsplanerare verkade både dåligt påläst och förberedd samt att två andra stadsplanerare från Stockholms stad var otrevliga och arroganta. Personen anser att förslaget är en katastrof för närboende och kräver att det stoppas. Personen tycker det är tydligt att de som planerar själva inte bor i området, inte förstår konsekvenserna för närboende utan planerar för att de har makt, befogenhet och möjlighet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret beklagar att informationen upplevdes som vilseledande men menar att kontorets rutiner för samrådsutskick har följts. I såväl inbjudan (samrådsbrevet) som annonseringen i lokaltidningen framgick det att samrådsmötet är ett tillfälle att få information och ställa frågor om, samt möjlighet att lämna synpunkter på, planförslaget. Det framgick tydligt att planförslaget möjliggör för nya verksamheter i panncentralen. Inbjudan nämner ingenting om vad dessa verksamheter skulle kunna bestå av. En detaljplan kan endast reglera användningen - vilken sorts verksamhet - som får utövas inom ett specifikt område. En detaljplan kan inte styra över vem som får driva denna verksamhet. Det är upp till markägaren eller eventuell hyresvärd att besluta vem som får bedriva verksamhet på deras mark eller i deras fastighet, så

länge verksamheten överensstämmer med detaljplanens bestämmelser. Marken inom planområdet ägs av Stockholms hem och kommunen och stadsbyggnadskontoret kan inte reglera vem som får driva verksamhet på privat mark genom en detaljplan.

Stadsbyggnadskontorets politiska uppdrag utgår från beslut om start av detaljplan taget i stadsbyggnadsnämnden.

Stadsbyggnadskontoret har inte befogenhet att utöka omfattningen av detta politiska uppdrag och det är inte en fråga som hanteras inom planprocessen.

Samrådsmötet var ett två timmar långt informationsmöte med både presentation av projektet, allmän frågestund med handuppräckning och efterföljande öppet hus med samtal i mindre grupper med både tjänstepersoner och besökare. För den som ville fanns möjlighet att ställa frågor till stadens tjänstepersoner. Stadsbyggnadskontoret beklagar att tjänstepersoner upplevdes som dåligt pålästa, otrevliga eller okunniga. Stadsbyggnadskontoret får dock konstatera att synpunkten skiljer sig från andra närvarande som konstaterade att både stämningen i stort var god och presentationen och frågestunden uppskattad, vilket flera deltagare lät intyga på mötet.

När en ny detaljplan tas fram gör stadsbyggnadskontoret en prövning om förslaget är lämpligt med utgångspunkt i plan- och bygglagen. Allmänna och enskilda intressen vägs mot varandra samtidigt som detaljplanen ska stödja stadens långsiktiga mål. Det är de förtroendevalda i stadsbyggnadsnämnden och kommunstyrelsen som sätter mål för stadsbyggnadskontorets arbete och fattar beslut för att starta eller anta en detaljplan. Stadsbyggnadskontoret genomför nämndens beslut. Ansvarig stadsplanerare leder projektet genom planprocessen tillsammans med flera andra tjänstepersoner. Planprocessen sker i flera steg, från förslag och utredningar till samråd, granskning och slutligen antagande av planen. Genom att involvera olika aktörer och låta allmänheten påverka bidrar processen till öppenhet och transparens. Under samrådet har allmänhet, myndigheter och andra berörda möjlighet att ge synpunkter.

Allmänt om planförslaget

Stadsmuseet ställer sig positivt till planförslagets utformning. De skriver att förslaget uppvisar en bra balans mellan bevarande och utveckling, varsamhet och förbud mot förvanskning. Stadsmuseet informerar om att panncentralen finns upptagen i kulturförvaltningens lokalbehovsanalys för kultur- och föreningsliv och att det finns en paraplyorganisation för lokala föreningar som skulle kunna bli en viktig aktör i panncentralen.

Skönhetsrådet tillstyrker förslag till detaljplan men tycker att länkbyggnaden bör sparas.

Samfundet S:t Erik ser överlag positivt på planförslaget och tillstyrker det med några reservationer. De tycker det är positivt att panncentralen förblir en publik byggnad men anser att planförslaget inte visar hur det kan göras på ett övertygande sätt och att naturmarken mellan panncentralen och Folkparksvägen bör ingå i detaljplanen för att tydliggöra detta.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning är positiv till att nya bostäder i Solberga byggs på redan exploaterad mark, att det idag inhägnade området öppnas upp och att den gamla panncentralen kan få en publik användning. Förvaltningen önskar att redovisningen av pågående planer i planbeskrivningen även ska omfatta planer som vunnit laga kraft men ännu ej byggts ut eller påbörjats. Förvaltningen hoppas att panncentralen kan bli en samlingsplats för föreningslivet i Solberga. Förvaltningen vill att planbestämmelse C (centrum) förtydligas i planbeskrivningen och att den även omfattar ateljéer och verkstäder för konstnärer. De vill att detta tydliggörs i planbeskrivningen. *Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd* delar stadsdelsförvaltningens utlåtande.

Hyresgästföreningen upplyser om att lokala föreningar och enskilda ser fram emot att få en lokal mötesplats och att många har uttryckt positiva tankar kring husen och panncentralen. *Pensionärernas riksförbund (PRO) Solberga-Brännkyrka* lyfter bristen på öppna platser och samlingslokaler för äldre och fritidsverksamheter i stadsdelen. De önskar en möteslokal för minst 100 personer och anser att panncentralen är lämplig för detta. Även *Brännkyrka församling* lyfter bristen på mötesplatser och samlingslokaler i området. Församlingen hoppas att panncentralen blir en mötesplats i området. *Föreningen södra Folkparken* skriver att de länge efterlyst lämpliga lokaler för verksamheter i Solberga och informerar om olika föreningar och lokala aktörer som saknar lokaler. Föreningen anser att panncentralen har stor potential att bli den mötesplats som efterfrågas. PRO Solberga-Brännkyrka, Brännkyrka församling och Föreningen södra Folkparken önskar fortsatt dialog om användningen av panncentralen.

Bostadsrättsföreningen Turmalinen 2 är positiv till planförslaget, särskilt om panncentralen utvecklas till en publik samlingslokal. De anser att det bör finnas en konkret plan för vilka typer av verksamheter som panncentralen ska användas till och att finansieringen tydliggörs. Föreningen undrar om det finns befolkningsunderlag för en till samlingslokal i denna del av Stockholm. Vidare undrar föreningen om hyran kommer subventioneras för det lokala föreningslivet eller om den kommer hyras ut med marknadshyra.

Rådet för funktionshinderfrågor undrar hur många funktionshinderbostäder som planeras.

Utbildningsförvaltningen bedömer att mängden barn som tillkommer, med anledning av planförslaget, kan hanteras inom ramen för planerat skolbehov inom stadsdelen.

Två privatpersoner lyfter bristen på lämpliga lokaler för föreningslivet i stadsdelen och att platsen har möjlighet att utvecklas till en målpunkt med verksamhetslokaler för boende och pensionärsorganisationer. *En annan privatperson* lyfter bristen på öppna platser och samlingslokaler för äldre och fritidsverksamheter i stadsdelen. *En privatperson* önskar möteslokal för minst 100 personer och önskar fortsatt dialog kring den framtida verksamheten i panncentralen. *Några privatpersoner* föreslår att panncentralen ska upplåtas åt föreningslivet, kulturevenemang och mötesplats för ungdomar. *En privatperson* anser att en gemensamhetslokal skulle öka tryggheten i området. *En privatperson* tycker att det är en brist på simhallar i Stockholm i allmänhet och Solberga i synnerhet och föreslår att panncentralen kan byggas om till badhus. *En privatperson* undrar när man får veta vilka aktiviteter panncentralen ska användas till.

Några privatpersoner saknar helhetsperspektiv över planeringen i Solberga. *Några privatpersoner* föreslår ett planprogram för att samordna pågående och färdiga projekt i stadsdelen. *En privatperson* tycker att naturen bör bevaras och att det inte bör byggas på platsen. *En annan privatperson* anser att det byggts och förtätats tillräckligt i Solberga och menar att grönområden med unik flora och fauna har försvunnit. *En privatperson* frågar hur sambandet mellan Solberga och Telefonplan/Älvsjö stärks av förslaget. *Två privatpersoner* ifrågasätter planerna på att stärka Folkparksvägen som stadsgata och undrar hur det är tänkt att ske.

En privatperson undrar på vilket sätt punkthus ökar tryggheten i området.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar Stadsmuseets, Skönhetsrådets och Samfundet S:t Eriks tillstyrkande av planförslaget.

Stadsbyggnadskontoret har studerat alternativa förslag där länkbyggnaden bevaras men har kommit fram till att nuvarande förslag ger bäst förutsättning för ny bebyggelse på platsen. Ett syfte med detaljplanen är att öppna upp och tillgängliggöra fastigheten, bland annat genom att möjliggöra en sammanhängande bostadsgård. Om länkbyggnaden bevaras skapas två mindre och osammanhängande bostadsgårdar. I genomförd kulturmiljöutredning konstateras att länkbyggnaden är anläggningens mest förändrade byggnad. Mot norr har

länkbyggnaden byggts för helt och mot söder har en ny entré tagits upp. Interiören bedöms ha relativt få kulturhistoriska värden bevarade. Möjligheten att skapa en stor, sammanhängande bostadsgård med höga vistelsevärden för de boende bedöms väga tyngre än konsekvenserna som en rivning av länkbyggnaden medför. En rivning av länkbyggnaden bedöms även bidra till ökad trygghet på platsen, eftersom det möjliggör en siktlinje genom fastigheten och bättre överblick.

Detaljplanen kan endast reglera användningen i panncentralen och hur den ska anpassas för att möjliggöra denna användning. Detaljplanen ska möjliggöra nya verksamheter på fastigheten utan att anläggningens kulturhistoriska och arkitektoniska värde förloras.

Mot Folkparksvägen möjliggörs fler och tydligare entréer. Framför panncentralen finns förgårdsmark. Förgårdsmarken är cirka 30 meter bred och sju meter djup. Det bedöms som tillräckligt utrymme för till exempel uteservering eller mindre evenemang kopplade till verksamheten. Ytan mellan Folkparksvägen och förgårdsmarken har studerats. Ytan ingår inte i Stockholmsshems fastighet. Efter dialog med exploateringskontoret har beslut tagits om att inte ta med ytan i detaljplanen. Ytan ska däremot rensas på sly för att framhäva panncentralen och tydligare exponera den framtida verksamheten, vilket har stämts av med exploateringskontoret, stadsdelsförvaltningen och AB Stockholmshem.

Stadsbyggnadskontoret noterar att både Hägersten-Älvsjö's stadsdelsförvaltning och -nämnd är positiva till planförslaget. Detaljplaner som vunnit laga kraft är inte pågående detaljplaneprojekt, varför dessa inte redovisas under pågående planer. Inför granskning ska laga kraft-vunna planer som ännu ej byggts ut beskrivas i en separat rubrik i planbeskrivningen.

Planen medger användningen centrum men styr inte hur lokalerna kan användas och vem fastighetsägaren väljer som hyresgäst. Centrum är en samlingsanvändning som möjliggör en blandning av verksamheter. I Centrum ingår en rad olika verksamheter, bland andra ateljéer och verkstäder för konstnärer. Exempel på vad som ingår i användningen centrum ska tydliggöras i planbeskrivningen inför nästa skede.

Stadsbyggnadskontoret noterar Hyresgästföreningens, PRO Solberga-Brännkyrkas, Brännkyrka församlings och Föreningen södra Folkparkens synpunkter. Stadsbyggnadskontoret är medvetet om bristen på lokaler i stadsdelen. Detaljplanen styr inte hur lokalerna kan användas eller vem fastighetsägaren väljer som hyresgäst. Stadsbyggnadskontoret vidareförmedlar PRO Solberga-Brännkyrkas, Brännkyrka församlings och Föreningen södra Folkparkens önskemål om fortsatt dialog kring panncentralens användning till Stockholmshem som äger fastigheten.

Stadsbyggnadskontoret noterar att Brf Turmalinen 2 är positiva till planförslaget. Stadsbyggnadskontoret bedömer att bristen på verksamhets- och möteslokaler är stor i Solberga, vilket även många av de övriga synpunkter som inkommit under samrådet, från såväl föreningsliv, förvaltningar som privatpersoner, vittnar om. Varken val av hyresgäst, finansiering eller hyressättning regleras i detaljplanen, men frågorna vidarebefordras till Stockholmshem.

Stadsbyggnadskontoret vidarebefordrar funktionshinderrådets fråga om antalet funktionshinderbostäder till Stockholmshem.

Utbildningsförvaltningens bedömning av mängden barn inom stadsdelen noteras.

Planen medger användningen centrum men styr inte hur lokalerna kan användas och vem fastighetsägaren väljer som hyresgäst. Det är upp till markägaren eller eventuell hyresvärd att besluta om vilken sorts centrumverksamhet och vem som får bedriva denna verksamhet på deras mark eller i deras fastigheter. Såväl fritids- och verksamhetslokaler som lokaler för kulturevenemang eller pensionärsorganisationer omfattas av användningen centrum. Även simhall omfattas av användningen C. Stadsbyggnadskontoret är medvetet om bristen på lokaler i stadsdelen, men förslag på eller frågor om specifika verksamheter i panncentralen bör ställas till Stockholmshem. Stadsbyggnadskontoret vidareförmedlar önskemålen om fortsatt dialog kring panncentralens användning till Stockholmshem.

Det har inte bedömts nödvändigt att ta fram ett planprogram för området för att bedöma markens lämplighet.

Fastigheten är idag till stor del hårdgjord. Förslaget innebär att hårdgjorda ytor kan omvandlas till grön bostadsgård. Under byggnationen har Stockholmshem för avsikt att bevara det staket som skiljer fastigheten och de omgärdande parkrummen åt. Naturen och parkstråken utanför fastigheten bedöms därmed inte riskera att påverkas av ett genomförande av planförslaget.

Det finns ett stort behov av nya bostäder. I regionplan för Stockholmsregionen 2050, RUFS 2050, är Solberga markerat som ett strategiskt stadsutvecklingsläge. I översiktsplanen är Solberga utpekad som ett område där kompletteringsbebyggelse ska bidra till att stärka kopplingen mellan Telefonplan och Älvsjö. Kopplingen pekas ut som ett prioriterat strategiskt samband som behöver stärkas genom utveckling av bostäder och satsningar på det offentliga rummet. Folkparksvägen leder genom Solberga och är den tydligaste kopplingen mellan stadsdelarna. I enlighet med översiktsplanen bedöms planen bidra med goda boendemiljöer och en ny mötesplats centralt i Solberga samt ett tryggare och mer befolkat gatu- och parkrum. Genom att verksamhetslokaler möjliggörs centralt i stadsdelen får boende i Solberga

förhoppningsvis närmare till vissa verksamheter. Större befolkningsunderlag ökar dessutom chansen för till exempel tätare busstrafik.

Idag är fastigheten sluten och nattetid rör sig få personer där. Punkthus ökar inte tryggheten i sig, men bostäder och verksamhetslokaler på platsen medför liv och rörelse under dygnets alla timmar, vilket bedöms öka den upplevda tryggheten på platsen.

Arkitektur och gestaltning

Stadsmuseet ser mycket positivt på att detaljplanen möjliggör för ett bevarande och en utveckling för publika ändamål av panncentralen. De bedömer att de föreslagna punkthusen fungerar väl i sammanhanget, både i skala och placering i det nära och längre perspektivet.

Skönhetsrådet anser att de föreslagna punkthusen kan bli goda tillskott i Solberga. Rådet uppskattar byggnadernas gestaltning men önskar att de placeras så långt från panncentralen som möjligt. De önskar även att det södra miljöhuset flyttas längre in på fastigheten, eller att dess funktion flyttas in i punkthuset, för att inte skymma panncentralen från Folkparksvägen. Rådet önskar se en mer sparsmakad markplanering med inspiration från den ursprungliga markplaneringen från 1950-talet. Rådet har ingen erinran mot att panncentralen anpassas för andra verksamheter under förutsättning att inga nya fönsterupptagningar görs i byggnadens gavlar. De vill även att planbestämmelse om förbud mot placering av skyltar för att annonsera verksamheten på gavlarna bör införas. Rådet anser att förändringar som föreslås av fasaden mot Folkparksvägen är godtagbara. Rådet vill att det stora glaspartiet mot norr ska återskapas i sin helhet, inklusive glasyornas indelning.

Samfundet S:t Erik anser att den föreslagna bebyggelsen har en genomtänkt geometri och orientering med anpassning till områdets siktlinjer. De anser inte att punkthus är typiska för platsen, men tycker att det är godtagbart eftersom det sparar naturmark och att grannskapstypologin redan åsidosatts i området. De anser att den tillkommande bebyggelsen består av enkla volymer med lugn fasadindelning som inte drar fokus från panncentralen eller områdets äldre bebyggelse.

Hysesgästföreningen har talat med boende i området som uttrycker oro för punkthusens höjder och att de, tillsammans med andra projekt i stadsdelen, påverkar områdets karaktär.

Brf Turmalinen 2 anser att det norra punkthuset hamnar för nära befintlig bebyggelse på Kristallvägen.

PRO Solberga-Brännkyrka anser att fastighetens terränganpassning och naturen och gården bör bevaras.

En privatperson anser att det norra punkthuset bör utgå eftersom det kommer för nära befintligt bostadshus och natur, men anser i övrigt att förslaget är fint.

En privatperson tycker det är fel att riva befintliga byggnader och anser att föreslagen bebyggelse kommer förstöra den befintliga miljön och byggnaderna som finns på fastigheten. Personen anser att panncentralen och intilliggande byggnader ska bevaras i sitt nuvarande skick.

En privatperson tycker att husen är för höga och att det borde räcka med fem, sex våningar. En annan privatperson föreslår att man bygger på befintliga trevåningshus i området för att inte behöva ianspråkta naturmark. En privatperson anser att fastighetens terränganpassning och naturen och gården bör bevaras.

En privatperson anser att det redan finns tillräckligt med publika verksamheter i Solberga.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar Stadsmuseets synpunkter.

Alternativa placeringar av de föreslagna punkthusen har studerats. För att inte påverka intilliggande natur placeras tillkommande byggnader minst två meter från fastighetsgränsen. Det, i kombination med fastighetens komplexa form, gör att möjliga placeringar av punkthusen är begränsade. Under de förutsättningarna har husen placerats så långt ifrån panncentralen som möjligt. Föreslagen placering bedöms därmed som den mest lämpliga.

Alternativa placeringar av det södra miljöhuset har studerats. Att placera byggnaden längre in på fastigheten skulle innebära att hämtfordon för avfall behöver köras längre in på gården och att ett träd som föreslagits mellan miljöhuset och det södra punkthuset inte skulle få plats. Möjlig placering begränsas dessutom av det skyddsavstånd som de markförlagda vatten- och fjärrvärmledningar som går genom planområdet behöver. Miljöhuset i sin föreslagna placering skulle dessutom skymmas av träd i parkstråket söder om planområdet stora delar av året. Föreslagen placering av bedöms därmed som den mest lämpliga.

Inför granskning ska placeringen av nya fönsteröppningar i panncentralens gavlar ses över. Panncentralen är i dagsläget relativt slutet med endast 14 små takfönster, vilket gör den mörk på insidan. Att möjliggöra nya fönsterhåll ökar ljusinsläppet och flexibiliteten i panncentralens framtida användning. Gaveln där fönsteröppningar tillåts är endast synlig från Kristallvägen, vilket ses som en förmildrande omständighet. På gaveln mot Folkparksvägen tillåts inga fönsteröppningar. Kontoret instämmer trots det att placeringen av fönsteröppningar behöver studeras ytterligare, vilket också konstateras i den antikvariska

konsekvensanalysen. Inför nästa skede ska fönstersättning i den nordvästra gaveln studeras vidare.

Glaspartiet mot nordöst ska huvudsakligen återställas. Att helt undvika vissa mindre avvikelser bedöms svårt då ursprungliga detaljritningar saknas och att dåtidens krav såg annorlunda ut. Med anledning av fastighetens kulturhistoriska värde är det av stor vikt att tillkommande bebyggelse, inklusive återställandet av panncentralens glasparti mot nordöst, ges en hög arkitektonisk kvalitet. Stadsbyggnadskontoret bedömer att detta är möjligt även om glaspartiet inte återställs exakt.

Inför granskning ska gårdsutformningen ses över.

Stadsbyggnadskontoret noterar Samfundet S:t Eriks synpunkter.

När delar av bebyggelsen rivs behöver nivåskillnaden på fastigheten hanteras. Att bevara gården i nuvarande form fungerar inte med förslaget och omöjliggör en sammanhängande bostadsgård. Istället föreslås gården i tre nivåer som delas upp av planteringar och stödmurar. Nivåerna förbinds med trappor, men tillgänglighetsanpassade ramper ska utredas till nästa skede. Därmed bedöms anpassningen till terrängen som god.

I Solberga är många punkthus placerade på höjder, men punkthus används även till att markera stadsdelens centrumlägen och mötesplatser. Ett syfte med detaljplanen är att utveckla fastigheten till en lokal mötesplats. Punkthus intill en framtida, central mötesplats är därmed inte främmande för områdets karaktär och bedöms passa på platsen. Panncentralen och skorstenen kommer förbli synliga från Folkparksvägen eftersom punkthusen placeras långt in på fastigheten. Punkthusen är cirka 18 respektive 22 meter lägre än skorstenen, vilket innebär att skorstenen fortsättningsvis kommer vara områdets överlägset högsta byggnadsverk. På bostadsgårdarna finns utrymme för mycket grönska och träd, vilket ligger i linje med idén om grannskapsenhetens stadsbyggnadskaraktär. Stadsbyggnadskontoret bedömer att förslaget är i linje med byggnadsordningens vägledning för utveckling av stadsdelar med karaktären grannskapsenhet.

En utveckling av Stockholm med nya bostäder och verksamheter innebär konsekvenser för intilliggande bostäder. Punkthusen har placerats för att minimera påverkan på omkringliggande bebyggelse och natur, utan att hamna för nära panncentralen och kontorsbyggnaden. Det norra punkthuset ligger cirka 30 respektive 40 meter från närmaste bostadshus på Kristallvägen. I Solberga finns många exempel på bostadshus placerade närmare varandra.

Genomförd solstudie visar att förändringar av ljusförhållanden på närliggande bebyggelse är små. Solstudien visar att förslaget främst innebär påverkan på intilliggande bebyggelse på Kristallvägen i mars vid klockan nio, då det norra punkthuset delvis skuggar gaveln på bostadshuset. Gaveln är idag delvis skuggad av

träd. Solstudien är gjord utan befintliga träd, vilket innebär att förändringarna kan vara ännu mindre än vad som framgår. I övrigt påverkas inte bebyggelsen på Kristallvägen.

Naturen och parkstråken utanför fastigheten bedöms inte påverkas av planförslaget. Under hela genomförandet av detaljplanen har Stockholms hem för avsikt att bevara det staket som skiljer fastigheten och de omgärdande parkrummen åt.

I Solberga råder brist på tillgängliga lokaler och mötesplatser. Ett av projektets övergripande mål är att öppna upp delar av denna svårtillgängliga, slutna och centrala plats i Solberga. Stadsbyggnadskontoret bedömer att en utveckling av panncentralen enligt förslaget skapar en tydlig, lokal målpunkt och mötesplats centralt i Solberga. Panncentralen låg ursprungligen fritt i ett öppet parkstråk och hade publika funktioner i form av stortvättstuga och vicevärdskontor mot Kristallvägen. Parkstråket är sedan ett antal år delvis bortbyggt. Att öppna upp och synliggöra panncentralen stämmer med tidigare förhållanden och tillgängliggör panncentralen så att den även kan nyttjas och upplevas på nära håll.

I Solberga består marken runt hus och vägar till stor del av sparad naturmark. Planområdet är till stor del hårdgjort, med asfalterad parkering och ytor för angöring. Planförslaget innebär att fastigheten kan öppnas upp och att hårdgjorda ytor omvandlas till en sammanhängande, grönare bostadsgård.

För att möjliggöra bostäder med en sammanhängande bostadsgård och lokaler för verksamheter behöver länkbyggnaden och senare tillbyggnader rivas. Enligt genomförd konsekvensanalys bedöms planförslaget uppfylla de krav som i sammanhanget kan ställas på bevarande, varsamhet och förbud mot förvanskning. Förslaget innebär en viss negativ påverkan på panncentralens och områdets arkitektoniska, arkitekturhistoriska och samhällshistoriska värden. Samtidigt innebär förslaget en viss positiv påverkan på panncentralens arkitektoniska värde, främst i och med rivningen av tillbyggnaderna och återskapandet av glaspartiet mot nordöst.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att förslaget tydliggör anläggningens ursprungliga gestaltningsidé, eftersom en rivning av senare tillbyggnader kan bidra till att anläggningens ursprungliga volymer tydliggörs. I genomförd kulturmiljöanalys konstateras att rivningarna, trots att de innebär ändringar i byggnadernas exteriörer, är oproblematiska ur kulturhistorisk synpunkt, eftersom bebyggelsens värdebärande delar - panncentralens volym, skorsten, eternittak med takfönster och elevatortorn, de mönstergjutna betongfasaderna, de ursprungliga portarna, skärmtak och fönster samt kontorsbyggnadens volym, gula tegelfasader och taklanternin - bevaras. Att återställa panncentralens glasparti mot nordöst gör

den ursprungliga gestaltningsidén bakom panncentralen än mer avläsbar. Att skorstenen bevaras bedöms bidra till förståelsen för, och läsbarheten av, byggnadens ursprungliga funktion, och utgör också ett landmärke på områdesnivå. För att möjliggöra en stor, sammanhängande bostadsgård föreslås länkbyggnaden rivas. Förslaget medger för nya entréer och fönster på panncentralen. Fler entréer syftar till att öka tillgängligheten till panncentralen och nya håltagningar för fönster syftar till att öka ljusinsläppet.

Alternativ till punkthus har studerats. Lamellhus skulle innebära större fotavtryck, med mindre yta kvar till bostadsgård som följd. Lamellhus riskerar dessutom att skymma hela panncentralen från Folkparksvägen. Punkthus placerade långt in på fastigheten bedöms därför lämpliga för att stärka panncentralen som mötesplats och för att uppfylla översiktsplanens intention om att stärka Folkparksvägen som stadsgata med blandad bebyggelse. Genom att punkthusen kan placeras långt in på fastigheten förblir panncentralen synlig från Folkparksvägen.

Stadsbyggnadskontoret har fått i uppdrag att prova ny bebyggelse för bostäder och verksamhetslokaler på platsen. Planarbete för att pröva ny bebyggelse i olika delar av staden, även andra delar av Solberga, pågår men är inte en fråga för denna detaljplan. Aktuellt planområde är redan bebyggt och ingen naturmark tas i anspråk.

När delar av bebyggelsen rivs behöver nivåskillnaden hanteras på ett annat sätt. I och med att gården delas upp i tre nivåer och förses med trappor bedöms anpassningen till terrängen som god. Gårdsmiljön föreslås i tre nivåer, där nivåskillnaderna tas upp av planteringar och stödmurar. Att bevara gården in nuvarande utformning fungerar inte med förslaget i övrigt och skulle omöjliggöra idén om en grön, sammanhängande bostadsgård.

Stadsbyggnadskontoret bedömer att bristen på verksamhets- och möteslokaler är stor i Solberga, vilket även många av de övriga synpunkterna som inkommit under samrådet, från såväl föreningsliv, förvaltningar som privatpersoner, vittnar om.

Kulturmiljö

Kulturhistoriskt värdefull bebyggelse

Stadsmuseet tycker det är bra att panncentralen, skorstenen och kontorsbyggnaden bevaras. De tycker det är positivt att det nordöstra glaspartiet på panncentralen ska återställas i samband med att en senare tillbyggnad rivs. De beklagar förslaget att riva länkbyggnaden, men kan acceptera det då byggnaden inte utgör en avgörande värdebärare i anläggningen. De anser att skorstenens skyddsbestämmelse, q3, bör kompletteras med en bestämmelse om skydd mot rivning, r. Stadsmuseet tycker att de föreslagna

fönsteröppningarna på den nordvästra gaveln bör studeras vidare, och tycker inte det är lämpligt att fönster placeras i gavelröset (gaveln ovanför takfoten). De tycker även att panncentralens huvudentré ska anordnas i den sydöstra gaveln.

Skönhetsrådet tycker det är vällovt att bevara och skydda anläggningens kulturhistoriska och arkitektoniska värden, men ställer sig tveksamma till en rivning av länkbyggnaden. Rådet anser att länkbyggnaden är viktig för att förstå anläggningen i sin helhet. Ifall länkbyggnaden kan bevaras vill rådet att en passage genom byggnaden som binder samman gårdarna utreds. Rådet bedömer att övriga rivningar är okontroversiella.

Samfundet S:t Erik tycker det är positivt att panncentralen, skorstenen och kontorsbyggnaden bevaras samt att panncentralen förblir en byggnad som tjänar allmänheten. De tycker att rivningen av länkbyggnaden bör utgå för att bevara läsbarheten av den ursprungliga anläggningen.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar Stadsmuseets synpunkter.

Glaspartiet mot nordöst ska återställas när tillbyggnaden rivs. Ambitionen är att glaspertiet ska återställas till sin ursprungliga utformning i möjligaste mån, men att helt undvika mindre avvikelser är svårt då ursprungliga detaljritningar är otydliga samt att dåtidens krav såg annorlunda ut.

Bestämmelser om rivningsförbud, r, kan användas för att skydda byggnader, men inte andra anläggningar. Sådana, som till exempel en skorsten, kan under vissa förutsättningar i stället skyddas genom bestämmelser om skydd av kulturvärden. I detaljplanen för Taffelstenen 1 omfattas skorstenen av skydd om kulturvärden, q3, vilket säkerställer att skorstenen och dess exteriöra karaktärsdrag ska bevaras. Skorstenen omfattas även av en varsamhetsbestämmelse, k3, som syftar till att eventuellt underhållsarbete ska utföras med material och metoder anpassade till dess kulturhistoriska värde. Dessa bestämmelser bedöms tillräckliga för att säkerställa ett bevarande av skorstenen i sin nuvarande utformning.

Inför granskning ska placeringen av nya fönster i panncentralens gavlar ses över. Gaveln där fönster tillåts är endast synlig från Kristallvägen, vilket ses som en förmildrande omständighet eftersom Kristallvägen är en återvändsgata som mest används av boende på gatan. På gaveln mot sydöst, som syns tydligt från Folkparksvägen, tillåts inga fönsteröppningar.

Panncentralen byggs om för ny utåtriktad verksamhet med huvudentré mot Folkparksvägen. Entrén vänder sig till ett föreslaget entrétorg för den nya verksamheten. Entrétorget uppfyller en viktig roll i att synliggöra panncentralen och stärka

funktionen som mötesplats. Gaveln mot sydöst är i förslaget vänd mot en privat bostadsgård. En entré i den sydvästra gaveln riskerar dessutom att bli mindre synlig från Folkparksvägen på grund av planteringar, staket, spaljéer eller liknande på gården. Befintlig entré i den sydöstra gaveln är dessutom beroende av invändiga trappor på grund av panncentralens placering. Entréer från långsidan, mot Folkparksvägen, blir mer tillgängliga och skapar ett bättre möte mellan panncentralens utom- och inomhusmiljö.

Alternativ där länkbyggnaden bevaras har studerats. Ett syfte med detaljplanen är att öppna upp och tillgängliggöra fastigheten, bland annat genom att möjliggöra en stor och sammanhållen bostadsgård. Ett bevarande av länkbyggnaden skulle skapa två mindre och osammanhängande bostadsgårdar. En rivning av länkbygganden skapar en siktlinje genom fastigheten vilket är bra ur trygghetsaspekt. Genomförd kulturmiljöutredning konstaterar att länkbyggnaden är anläggningens mest förändrade byggnad. På norra sidan har länkbyggnaden byggts för helt och en ny entré har tagits upp mot söder. Interiört bedöms relativt lite av intresse vara bevarat. En rivning av länkbyggnaden möjliggör en större, mer tillgänglig bostadsgård, varför en rivning bedöms motiverad.

Landskaps- och stadsbild

Hägersten-Älvsjös stadsdelsförvaltning är positiv till att öppna upp och rensa i vegetationen framför panncentralen, förutsatt att det finansieras inom projektet. Förvaltningen föreslår att användningen för ytan framför panncentralen ändras från parkmark till torg för att möjliggöra fler funktioner. Förvaltningen är angelägen om att panncentralen får en bra entré mot Folkparksvägen eftersom det kan förbättra dess publika funktion och öka tryggheten i gaturummet, men ställer sig tveksam till att anlägga en ny parkväg till panncentralen då gångvägar på parkmark normalt inte leder till fastighetsmark.

En privatperson tycker att punkthusen är för moderna och inte passar in i området med trevåningshus från 1950-talet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

I förslaget omfattas ytan framför panncentralen av planbestämmelsen C, centrum. Ytan får inte bebyggas, men fungerar ändå som ett komplement till centrumfunktionen i panncentralen. Bestämmelsen C inkluderar flera olika typer av verksamheter och funktioner, exempelvis handel, service och kultur. Eftersom både panncentralen och fastigheten är privatägda och saknar direkt koppling till gatan bedömer stadsbyggnadskontoret att det är bättre att ytan, precis som panncentralen, regleras som centrum för att bättre hänga samman och skapa en helhet.

Mot Folkparksvägen möjliggörs fler och tydligare entréer. Ytan framför panncentralen ska rensas på buskar och sly för att framhäva panncentralen, vilket har stämts av med stadsdelsförvaltningen. Inför samråd föreslås en gångväg mellan panncentralen och entrétorget. Inför granskning ska ytterligare en gångväg, längre österut, studeras. Utglesning av buskar och sly, samt iordningställande av gångvägarna bekostas av byggaktören.

I förslaget omfattas ytan framför panncentralen av bestämmelsen C, centrum. Ytan får inte bebyggas, men fungerar som ett komplement till centrumfunktionen i panncentralen. Bestämmelsen centrum inkluderar flera olika typer av verksamheter och funktioner, såsom handel, service och kultur. Eftersom såväl panncentralen som fastigheten är privatägd och saknar direkt koppling till gatan bedömer stadsbyggnadskontoret att det är bättre att ytan, precis som panncentralen, regleras som centrum för att utgöra en helhet. Ytan är cirka 30 meter bred och sju meter djup och ramar in av en befintlig, låg mur i natursten. Den omgärdas av en låg mur i natursten. Det bedöms som tillräckligt utrymme för till exempel uteservering eller mindre evenemang kopplade till verksamheten.

Solberga byggdes 1948–1952 som en av de första stadsdelarna enligt grannskapsenhetens idéer. I stadsdelen är punkthus ofta placerade på höjder eller vid torg och centrala mötesplatser.

Alternativ med lamellhus har utretts. Lamellhus inom fastigheten bedöms olämpligt då de skulle skymma panncentralen från Folkparksvägen och bostadsgården bli liten. Punkthus placerade längre in på tomten skymmer inte panncentralen. Punkthus bedöms lämpliga för att stärka panncentralen som mötesplats och främja Folkparksvägen som stadsgata. Stadsbyggnadskontoret anser att punkthus är lämpliga på platsen, vilket även stadsmuseet och skönhetsrådet skriver i sina yttranden.

Park, natur och vatten

Park och grönområden

Miljönämnden tycker att planhandlingarna bör kompletteras med en bedömning av planförslaget påverkan på områdets naturvärden. De efterfrågar en redogörelse för vilka träd som eventuellt påverkas av planförslaget och hur de riskerar att påverkas. Miljönämnden föreslår att Sveriges lantbruksuniversitets (SLU) ”Standard för skyddande av träd vid nybyggnation 2.0” används.

Brf Turmalinen 2 tycker det placeringen av det norra punkthuset är fel och bedömer det som dyrt att bygga på mark som lutar kraftigt. De anser att naturmarken och promenadstråket mellan Kristallvägen och Solbergaskolans skolgård ska bevaras. Föreningen är orolig för

att djur- och växtliv påverkas negativt av förslaget och påstår att det bor hackspettar, ekorrar och rådjur bakom panncentralen.

Hägersten-Älvsjö stadsdelsförvaltning tycker det är bra att byggnaderna placeras minst två meter från fastighetsgräns men betonar vikten av att skydda park- och naturmark under byggtiden. Förvaltningen anser att staden inte ska godkänna att park- och naturmark används som byggområde, transportväg eller upplag, eller att schaktslänter anläggs utanför fastighetsgränsen. De tycker det är viktigt att tomtgränsen markeras när gårdarna anläggs för att undvika att allmän parkmark privatiseras. *Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd* delar förvaltningens yttrande.

En privatperson är orolig för att de föreslagna punkthusen kommer ta grönytor i anspråk.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Naturen och parkstråken utanför fastigheten bedöms inte riskera att påverkas av planförslaget. Under hela genomförandet av detaljplanen har Stockholms hem för avsikt att bevara det staket som skiljer fastigheten och de omgärdande parkrummen åt.

Inför granskningsskedet ska planförslagets påverkan på områdets naturvärden förtydligas i planhandlingarna. En trädinmätning ska genomföras och inför granskning ska planhandlingarna uppdateras med resultatet.

Stadsbyggnadskontoret vidarebefordrar nämndens förslag om handbok till Stockholms hem.

En utveckling av Stockholm med nya bostäder och verksamheter innebär konsekvenser för intilliggande bostäder. Punkthusen har placerats för att minimera påverkan på omkringliggande bebyggelse och natur, utan att hamna för nära panncentralen och kontorsbyggnaden. Det norra punkthuset ligger cirka 30 respektive 40 meter från närmsta bostadshus på Kristallvägen. I Solberga finns många exempel på bostadsbyggnader placerade med kortare avstånd till varandra. Stadsbyggnadskontoret vidarebefordrar Brf Turmalinens bedömning om kostnad av att bygga på lutande mark till Stockholms hem.

Naturmarken och promenadstråket mellan Kristallvägen och Solbergaskolans skolgård ligger utanför planområdet och ska bevaras. Planförslaget bedöms inte påverka djur- och växtliv i området. Inför granskningsskedet ska planhandlingarna kompletteras med en utredning om planförslagets påverkan på områdets naturvärden.

Naturen och parkstråken utanför fastigheten bedöms inte riskera att påverkas av planförslaget. Byggaktören har tagit fram en ritning som visar förväntade schaktgränser under genomförandet. Schaktgränserna ryms helt inom fastigheten. Under hela

genomförandet av detaljplanen har Stockholms hem för avsikt att bevara det staket som skiljer fastigheten och de omgärdande parkrummen åt. Naturen och parkstråken utanför fastigheten bedöms därmed inte riskera att påverkas av planförslaget. I systemhandlingen kommer genomförandeskedet beskrivas översiktligt för att säkerställa minimal påverkan på kommunens naturmark under byggtiden. Kommunens naturmark runt planområdet får inte användas för transporter, upplag eller som schaktslänter. Detta kommer säkerställas med viten i avtal.

Förslaget ryms i sin helhet inom fastigheten. Fastigheten är nästan uteslutande hårdgjord. Förslaget innebär att hårdgjorda ytor omvandlas till en grönare bostadsgård. Ingen naturmark kommer att tas i anspråk.

Trafik

Parkering, angöring

Trafikkontoret anser att parkeringstalet för bil och cykel är satt till en rimlig nivå och i enlighet med platsens förutsättningar.

Samfundet S:t Erik ser positivt på de föreslagna mobilitetslösningarna och det förhållandevis låga parkeringstalet. De tycker det är positivt att parkering föreslås i marknivå och inte i garage. De anser trots det att ytterligare insatser bör göras för att lösa mobiliteten i området och minska behovet av parkering.

Hyresgästföreningen har talat med boende i området som uttrycker oro för förslagens låga parkeringstal.

Brf Turmalinen 2 anser att det är ont om parkeringsplatser och för mycket trafik på Kristallvägen. Föreningen är orolig att trafiksituationen kommer förvärras, både under byggtiden och när förslaget är utbyggt. Föreningen är orolig för att Kristallvägen blir enda infarten till fastigheten. De tycker att ny bebyggelse ska placeras mot Folkparksvägen och att infart ska anordnas från Folkparksvägen. De hoppas att boendeparkering införs i området för att frigöra parkeringsytor från långtidsparkering och parkering av personer som inte bor i området. Föreningen tycker att parkeringsplatser borde tas bort från Kristallvägen och ersättas på annan plats under byggtiden.

En privatperson skriver att Folkparksvägen är starkt trafikerad och att många kör för snabbt. Personen är orolig för ökade trafikproblem i området om förslaget genomförs och föreslår genomfartsförbud på Folkparksvägen. En privatperson är orolig för att förslaget kommer öka trafiken i området.

Några privatpersoner tycker att parkeringssituationen i Solberga är dålig och att förslaget riskerar att förvärra situationen. En privatperson undrar var folk ska göra av sina bilar. Några privatpersoner ifrågasätter parkeringstalet och tycker att

parkeringsplatserna i förslaget är för få. *En privatperson* undrar var besökare ska parkera. Personen ifrågasätter samnyttjande av parkeringsplatser och anser att det riskerar bli konflikt mellan boende och besökare till verksamhetslokalerna. *En privatperson* tycker att det borde planeras för ett parkeringshus inom området.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Kontoret noterar trafikkontorets synpunkt.

Kontoret noterar Samfundet S:t Eriks synpunkter. Inför nästa skede ska mobilitetsåtgärderna ses över och beskrivas mer utförligt. För att minimera sprängning i berg planeras inget garage. Istället planeras markparkering. Markparkering är lättare att omvandla till något annat ifall behovet av parkering skulle minska i framtiden. För att minska intrycket av storskalig parkering delas platserna upp i mindre grupper om maximalt sex parkeringsplatser i bredd uppdelade med träd eller buskar.

För projektet gäller det lägesspecifika parkeringstalet 0,5 bilplatser per bostad. Byggaktören har möjlighet att justera parkeringstalet utifrån lägenhetsstorlekar, besöksparkering och införande av mobilitetsåtgärder- och tjänster. Parkeringsplatser för boende och besökare ordnas inom kvartersmark. Inom projektet ställs krav på att tillräckligt antal parkeringsplatser enligt det lägesspecifika parkeringstalet ordnas. Till granskningsskedet ska framtagna mobilitetsutredning uppdateras och tydliggöras.

Inom projektet ställs krav på att tillräckligt antal parkeringsplatser enligt det lägesspecifika parkeringstalet ordnas. Övrig parkering i stadsdelen är inte en fråga för planen.

I förslaget planeras angöring huvudsakligen från Folkparksvägen. Det norra punkthuset kan angöras från Kristallvägen. Av tillgänglighetsskäl planeras en parkeringsplats för rörelsehindrade där. I övrigt planeras angöring huvudsakligen från Folkparksvägen och all övrig parkering intill det södra punkthuset. Kristallvägen bedöms inte påverkas under byggtiden. Byggtrafik förväntas huvudsakligen angöra från befintlig angöring på Folkparksvägen. Skulle byggaktören behöva använda sig av Kristallvägen behövs tillstånd och godkännande från staden.

Boendeparkering i området är inte en fråga för denna detaljplan.

Stadsbyggnadskontoret gör i samråd med trafikkontoret bedömningen att ny bebyggelse i enlighet med förslaget inte medför någon större trafikökning i området.

Hastighetsdämpande åtgärder på Folkparksvägen är en fråga för trafikkontoret och inte en fråga för detta projekt.

Inom projektet ställs krav på att tillräckligt antal parkeringsplatser enligt det lägesspecifika parkeringstalet ordnas.

Parkeringslösningarna har stämts av med trafikkontoret. Antalet

parkeringsplatser som föreslås bedöms vara tillräckligt för projektet. Övrig parkering i stadsdelen är inte en fråga för planen.

Ett parkeringshus inom fastigheten är inte aktuellt.

Kollektivtrafik

Trafikkontoret anser att det är positivt att planen möjliggör för nya bostäder och centrumverksamheter i kollektivtrafiknära läge.

Rådet för funktionshinderfrågor undrar huruvida förslaget omöjliggör eventuell framtida dragning av spårväg längs Folkparksvägen.

Brf Turmalinen 2 anser att turtätheten av busstrafiken som försörjer Solberga bör öka ifall förslaget genomförs.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar Trafikkontorets yttrande.

Planförslaget omöjliggör inte en eventuell framtida dragning av spårtrafik längs Folkparksvägen.

Busstrafik och turtäthet är inte en fråga för denna detaljplan.

Tillgänglighet

Skönhetsrådet anser att panncentralens nya entréer blir mer tillgängliga från Folkparksvägen. Rådet tycker att ytan mellan Folkparksvägen och fastighetsgränsen bör ingå i planen för att anpassa den nya verksamheten utifrån den långsiktigt bästa utformningen.

PRO Solberga-Brännkyrka lyfter vikten av centrala samlingspunkter som kan nyttjas av personer med rörelseproblem oavsett tid på dygnet.

Rådet för funktionshinderfrågor framför att det är viktigt att alla delar av gården blir tillgängliga för personer med funktionsnedsättningar. Rådet önskar att tillgängligheten kan lösas utan att man behöver ta sig igenom byggnaderna. Rådet betonar vikten av att panncentralen blir tillgänglig invändigt. Rådet framför att det saknas service i Solberga och hoppas att projektet kan hjälpa till att förbättra detta. Rådet lyfter att det är svårt att ta sig till Solberga med allmänna kommunikationer.

En privatperson lyfter vikten av centrala samlingspunkter som kan nyttjas av personer med rörelseproblem oavsett tid på dygnet.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Ytan mellan panncentralen och Folkparksvägen har studerats. Huruvida den ska ingå i planförslaget eller inte ska studeras vidare i nästa skede.

Stadsbyggnadskontoret noterar Pro Solberga-Brännkyrkas yttrande.

Ramper som förbinder de olika gårdsnivåerna har studerats. Nivåskillnaderna inom fastigheten är relativt stora, vilket innebär att tillgängliga ramper blir stora och långa. Stadsbyggnadskontoret förstår ändå vikten av en tillgänglig gård. Inför nästa skede ska gårdsutformningen och eventuella ramper som tillgängliggör samtliga gårdsnivåer utan att man behöver gå igenom husen studeras.

Tillgängligheten i panncentralen är inte en fråga för detaljplanen. Tillgängligheten i byggnader prövas i bygglov. I såväl plan- och bygglagen, i plan- och byggförfordningen som i Boverkets byggregler ställs krav på tillgänglighet i byggnader. Det är byggaktören som ansvarar för att reglerna uppfylls.

Kollektivtrafik och övriga kommunikationer är inte en fråga för denna detaljplan.

Panncentralen föreslås omvandlas till en lokal mötesplats med till exempel publika verksamheter. Intill panncentralen planeras en parkeringsplats för rörelsehindrad. En gångväg som kortar ned avståndet mellan Folkparksvägen och föreslagna entréer till panncentralen föreslås. Inför granskning ska fler åtgärder som tillgängliggör panncentralen ytterligare studeras. Tillgängligheten i panncentralen är inte en fråga för detaljplanen.

Teknisk försörjning

Vattenförsörjning, spillvatten

Stockholm Vatten och Avfall, SVOA, informerar om att allmänna anvisningar ska följas vid arbeten intill befintlig dricksvattenledning och att det är byggaktören som ansvarar för att ledningen inte skadas. Vidare upplyser SVOA om att intern tryckstegring kan erfordras för tappställen för nivåer över +75 meter och att tryckstegring inte bekostas av SVOA. De informerar om att våningar belägna under marknivå behöver pumpa spillvatten till högre anslutningsnivå inom fastigheten, eftersom avledning av spillvatten med självfall inte tillåts för våningsplan under omgivande marknivå. Interna pumpstationer bekostas inte av SVOA. SVOA meddelar att befintliga servisanslutningar kan användas så länge kapaciteten anses vara tillräcklig.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkterna och tar med sig frågorna i fortsatt planarbete.

Dagvatten

Miljöförvaltningen vill att dagvattenutredningen uppdateras med avseende på prioriterade ämnen och särskilt förorenade ämnen.

Dagvattenutredningen saknar redogörelse för planförslagets påverkan på halterna av antracen, PBDE, bly, kadmium, kvicksilver, flouranten, PFOS, tributyltenn, och PCB.

Miljönämnden anser att dagvattenutredningen bör uppdateras med föroreningsberäkningar för dessa ämnen eller med ett resonemang om hur planförslaget påverkar belastningen av dessa ämnen till granskning. *Miljönämnden* delar förvaltningens synpunkter.

Stockholm vatten och avfall, SVOA, har inkommit med information beträffande ledningar inom och omkring planområdet. Mellan Kristallvägen och Folkparksvägen finns en kombinerad självfallsledning som avleder gatans dagvatten från den nordvästra delen av planområdet till Folkparksvägen. SVOA upplyser om att exploateringskontoret och Trafikkontoret behöver kontakta SVOA inför vidare utredning och projektering och huruvida ledningen ska bevaras eller slopas. SVOA informerar om att utformningen av ett eventuellt u-område alltid ska göras i samråd med SVOA. Vid en flytt av ledningen skall vatten även fortsättningsvis avledas med självfall samt projekteras i enlighet med SVOA:s anvisningar för att säkra åtkomst vid framtida driftarbeten. SVOA påtalar att genomförd dagvattenutredning behöver förtydligas och kompletteras med:

- Information om hur föroreningspåverkan inom fastigheten påverkar dagvattenutredningen och huruvida det finns risk att dagvattnet kan bidra till spridning av dessa föroreningar.
- Information om eventuellt närliggande ytvatten som riskerar att översvämma planområdet. Översvämningsanalysen ska i första hand utgå från Stockholms stads skyfallskartering för att identifiera potentiella problemområden.
- En avvattningsplan för det primära åtgärdsförslaget, växtbäddar. Ytbehov bör presenteras i både tabell och avvattningsplan. Skulle sedimentationsmagasin användas istället för växtbäddar behöver utredningen motivera det valet och tydliggöra ifall plats finns för magasin, eftersom sedimentationsmagasin inte skulle uppnå stadens riktlinjer gällande dagvattenhantering.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Dagvattenutredningen innehåller redan föroreningsberäkningar för kadmium, bly och kvicksilver, vilket stämts av med miljöförvaltningen efter samrådet. Utredningen ska uppdateras med beräkningar för övriga ämnen.

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkterna från SVOA, vidarebefordrar informationen till byggaktören och uppdaterar dagvattenutredningen och planhandlingarna inför granskning.

El och energiförsörjning

Ellevio bedömer att elbehovet kan tillgodoses med befintlig kapacitet. Ellevio rekommenderar att kontrollera utbredning av undermarksanläggning med Trafikkontoret och att den skyddas med u-område om den ligger inom planområdet. Ellevio önskar att bli kallade till ledningssamordning. Vidare skriver Ellevio att eventuella åtgärder på befintliga anläggningar ska bekostas av beställaren.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar upplysningarna och vidarebefordrar informationen till byggaktören.

Fjärrvärme

Stockholm exergi önskar bli kontaktade för eventuella ledningsflyttar inom fastigheten.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har vidarebefordrat informationen till Stockholmshem. Stockholmshem har initierat kontakt med Stockholm exergi.

Räddningstjänst

Storstockholms brandförsvaret, SSBF, tycker att staden behöver se över och säkerställa att avståndet mellan räddningsfordons uppställningsplatser och byggnaders angreppspunkter understiger 50 meter. SSBF betonar att samtliga vägar in i en byggnad som kan behöva användas vid en insats behöver klara detta avstånd och att fastighetens nivåskillnader och utformning inte utgör hinder. SSBF beskriver hur det byggnadstekniska brandskyddet kan hamna i konflikt med bevarandekrav och betonar vikten av goda möjligheter till att genomföra släckinsatser eftersom det i viss mån kan kompensera för ett sämre byggnadstekniskt brandskydd. Det är bra om förslaget utformas så att framkomlighet med, och möjlighet till uppställning av, räddningstjänstens stegfordon möjliggörs till panncentralen för att genomföra en effektiv insats och minska risken för egendomsskador.

SSBF skriver att det bör säkerställas huruvida framkomlighet och åtkomlighet för SSBF:s stegutrustning är möjlig ifall räddningstjänstens utrustning ska nyttjas vid alternativ utrymning från den planerade bebyggelsen. SSBF påtalar att samtliga

lägenheter måste kunna nås med stegfordon, ifall räddningstjänstens stegutrustning ska utgöra alternativ utrymningsväg, vilket inte ser ut att vara möjligt i förslaget.

SSBF vill poängtera att utrymning utan räddningstjänstens hjälp är att föredra, förslagsvis genom två trapphus som är oberoende av varandra eller Tr1- eller Tr2-trapphus. Ifall stegutrymning ska användas för utrymning behöver planförslaget göras om så att det uppfyller samtliga kriterier för att detta ska vara tillåtet.

SSBF anser att behovet av nya brandposter behöver ses över eftersom det ser ut att bli för långt till närmaste brandpost. SSBF rekommenderar ett avstånd på max 75 meter från brandpost till uppställningsplats för räddningsfordon.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar Storstockholms brandförsvars upplysningar och justerar planhandlingarna inför granskning. Stadsbyggnadskontoret vidarebefordrar övrig information till Stockholms hem.

Hälsa och säkerhet

Buller och vibrationer

Länsstyrelsen tycker att en planbestämmelse om ljudnivå på uteplatser kan införas för att säkerställa tillgången på uteplatser som klarar trafikbullerförordningens riktvärden.

Hyresgästföreningen har talat med boende i området som uttrycker oro för bullernivåer från närliggande industrilokaler.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Föreslagen bostadsgård klarar trafikbullerförordningens riktvärden. Bilden i bullerutredningen är gammal och ska bytas ut.

Genomförd bullerutredning visar att förslaget uppfyller riktvärden om buller. Bullerpåverkan på övrig bebyggelse från närliggande industrilokaler är inte en fråga för denna detaljplan.

Risk

Länsstyrelsen anser att staden behöver förtydliga vilket konsekvensavstånd som gäller från Sandviks Sevesoverksamhet och rekommenderar en dialog med räddningstjänsten och Sandvik för att säkerställa att risker är korrekt hanterade. Visar det sig att behov av riskreducerande åtgärder behövs, behöver dessa regleras i plankartan. Länsstyrelsen anser att risker bör analyseras utifrån allvarlig skada och inte enbart dödsfall. Vidare anser Länsstyrelsen att kommunen behöver redovisa volymerna som samlas vid ett 100-årsregn och säkerställa att planförslaget inte påverkar

omkringliggande områden negativt. Eventuella åtgärder för hantering av skyfallsvatten ska regleras på plankartan.

Storstockholms brandförsvär delar bedömningen som gjorts i riskutredningen om att riskerna från E4/E20 och Sandvik inte kan påverka planområdet i sådan utsträckning att det behövs säkerhetshöjande åtgärder.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Enligt Sandvik ligger planområdet utanför konsekvensavståndet för deras verksamhet. Storstockholms brandförsvär delar denna bedömning i sitt yttrande. Inför granskning ska redogörelsen för vilka konsekvensavstånd som gäller för Sandviks Sevesoverksamhet förtydligas.

Stadsbyggnadskontoret noterar Länsstyrelsens synpunkter om 100-årsregn och uppdaterar planhandlingarna inför granskning.

Stadsbyggnadskontoret noterar brandförsvärets synpunkt.

Förorenad mark

Länsstyrelsen delar kontorets bedömning om att ytterligare undersökningar av föroreningar inom planområdet är nödvändiga för att avgränsa omfattning, identifiera spridningsvägar och för att undersöka eventuell förorening under byggnaden. Staden behöver visa föroreningarnas utbredning inom hela planområdet i både jord och grundvatten. Länsstyrelsen skriver att dessa undersökningar ska vara genomförda innan antagande. Vidare efterfrågar Länsstyrelsen kommunens redogörelse för åtgärdsbehov och mål samt redogörelse för att åtgärderna är genomförbara. Länsstyrelsen skriver att de bedömningar och ställningstaganden som gjorts behöver tydliggöras. Länsstyrelsen påminner om att villkorsbestämmelsen i plankartan som anger att markföroreningar ska vara avhjälpta, eller att skyddsåtgärder ska ha vidtagits innan startbesked för ändrad markanvändning, endast kan användas när det är säkerställt att kraven som ställs är genomförbara och att de föreslagna åtgärderna är lämpliga. Till granskningen behöver planbeskrivningen tydligare redogöra för till vilken nivå som avhjälpanDET ska ske eller vad skyddsåtgärderna innebär.

Miljönämnden delar slutsatsen i den miljötekniska markundersökningen om att ytterligare undersökningar behövs för att avgränsa markföroreningarna, identifiera eventuella spridningsvägar samt att undersöka eventuella föroreningar under byggnaderna. Vidare anser nämnden att föroreningssituationen inne i de byggnader som avses bevaras behöver kartläggas och att även grannfastigheterna kan behöva undersökas.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar Länsstyrelsens synpunkter. Inför granskning ska ytterligare undersökningar av föroreningspåverkan genomföras. Dagvattenutredningen ska uppdateras i enlighet med Länsstyrelsens önskemål. Kontoret noterar Länsstyrelsens information om villkor för startbesked. Till granskningen ska planbeskrivningen uppdateras med information om vilken nivå som avhjälpandet ska ske och vad skyddsåtgärderna innebär.

Inför granskning ska ytterligare undersökningar av föroreningspåverkan genomföras. I undersökningen ska även intilliggande grannfastigheter undersökas. Provtagning av byggnader som ska bevaras ska genomföras innan antagande.

Planens genomförande

Brf Turmalinen 2 är oroliga för störningar för boende på Kristallvägen under byggtiden.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret har förståelse för att många oroar sig för störningar och olägenheter under byggtiden. Byggaktörer har lagar och regler gällande störningar och risker att förhålla sig till vid genomförandet.

Flyghinder

Luftfartsverket informerar om att en flyghinderanalys behöver göras eftersom föreslagna byggnader är högre än 20 meter.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

En flyghinderanalys är påbörjad och planbeskrivningen ska uppdateras med resultatet till granskningsskedet.

Miljö- och klimataspekter

Hållbarhet och klimat

*Miljönämnden skriver att planhandlingarna bör redovisa hur förslaget bidrar till att nå stadsbyggnadsmålet om *En klimatsmart och tålig stad* samt miljöprogrammets mål om *Ett fossilfritt och klimatpositivt Stockholm 2040*. Miljönämnden föreslår att planhandlingarna ska redovisa hur klimatpåverkan kan hållas nere, till exempel genom att material från befintliga byggnader som rivs kan återbrukas på platsen, hur materialåtervinning kan eftersträvas i stort och hur utsläpp från rivnings- och byggtransporter kan minimeras. Vidare anser miljönämnden att en planbestämmelse som möjliggör installation av solenergi på taken bör övervägas.*

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar Miljö- och hälsönämndens synpunkt angående klimatrelaterade åtgärder och kommer att uppdatera planhandlingarna inför granskning.

Stadsbyggnadskontoret tar med frågan om möjliggörande av solceller inför granskning.

Miljökvalitetsnormer för vatten

Länsstyrelsen delar stadens bedömning att ytterligare utredning av föroreningar inom planområdet behöver göras. Kommunen behöver undersöka och riskbedöma föroreningarna. Markföroreningarna behöver hanteras på ett sätt som säkerställer att miljökvalitetsnormerna för vatten inte försämras eller att dagvattenåtgärderna anpassas så att dagvattnet inte infiltreras genom förorenad mark. Länsstyrelsen skriver att eventuella sedimentationsmagasin behöver kompletteras med andra åtgärder för att följa åtgärdsnivån. Vidare anser Länsstyrelsen att fördröjningsvolymen som krävs för att följa åtgärdsnivån inom planområdet behöver framgå och att föreslagna dagvattenåtgärder säkerställs i plankartan så långt som möjligt. Länsstyrelsen vill informera kommunen om att rening i reningsverk i de flesta fall endast är effektivt på fosfor och möjligtvis kväve, baserat på typ av reningsverk. Andra miljöskadliga ämnen renas dåligt eller inte alls i reningsverk. Länsstyrelsen föreslår att kommunen undersöker en separation av ledningsnät eftersom kombinerade ledningsnät innebär en ökad belastning på reningsverken.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret noterar synpunkten om miljökvalitetsnormer för vatten och kommer att uppdatera planhandlingarna efter genomförd fördjupad markundersökning. Inför granskning ska åtgärder för fördröjning och rening av dagvatten ses över. Stadsbyggnadskontoret tackar för upplysningarna om rening och separation av ledningsnät.

Social hållbarhet

Barnrättsperspektivet

Brf Turmalinen 2 är oroliga för att ökad trafik på Kristallvägen påverkar barn som går till och från Solbergaskolan negativt.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Planförslagets påverkan på trafikmängden på Kristallvägen bedöms förbli oförändrad.

Jämställdhet och trygghet

En privatperson anser att en gemensamhetslokal i panncentralen skulle öka sammanhållningen och tryggheten i området.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret delar uppfattningen om att en gemensamhetslokal i panncentralen skulle öka sammanhållningen och tryggheten i området.

Olägenheter för privatpersoner och övriga intressenter

Insyn och ljusförhållanden

Brf Turmalinen 2 motsätter sig att det norra punkthuset hamnar så nära befintlig bebyggelse på Kristallvägen och är oroliga att dagsljuset kommer påverkas negativt för boende på Kristallvägen 145.

En privatperson skriver att punkthusen kommer skugga delar av Kristallvägen och stor del av Solbergaskolans skolgård.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Det norra punkthuset ligger cirka 30 och 40 meter från de närmaste bostadshusen på norra respektive södra sidan av Kristallvägen. Dagsljusförhållanden i byggnaderna intill bedöms inte påverkas. I Solberga finns många exempel på bostadshus placerade närmare varandra.

Eftersom fastigheten ligger relativt fritt är förändringar av ljusförhållanden små. Genomförd solstudie redovisar förslaget påverkan på sol- och ljusförhållanden vid tre tillfällen under både vår- och höstdagjämning. Studien visar att det norra punkthuset delvis skuggar gaveln på bostadshuset på Kristallvägen 145 i mars runt klockan nio. Gaveln är idag delvis skuggad av träd, vilket innebär att förändringarna kan vara ännu mindre än vad som framgår av studien eftersom den är gjord utan träd. I övrigt påverkas inte dagsljuset på Kristallvägen av förslaget.

Vid vårdagjämning klockan 15 och midsommar klockan 18 skuggar förslaget delar av Solbergaskolans skolgård. Påverkan kan vara mindre än vad som framgår i studien eftersom träd inte ingått i beräkningen. I övrigt bedöms inte förslagna byggnader skugga skolgården.

Övriga frågor

Brf Turmalinen 2 är oroliga för att panncentralen kan komma att användas för kvällsaktiviteter som är potentiellt störande.

Stadsbyggnadskontorets ställningstagande

Det är upp till fastighetsägaren eller eventuell hyresvärd att besluta om vilken sorts verksamhet panncentralen ska användas till och vilka tider verksamheten får bedrivas på så länge den är förenlig med detaljplanen. Fastigheten ägs av Stockholms hem och frågor om verksamheterna bör ställas till dem.

Remissinstanser utan synpunkter

Följande remissinstanser har lämnat synpunkter utan erinran:

- Trafikverket
- Trafikförvaltningen
- Luftfartsverket
- Stockholm exergi

Sammanvägt ställningstagande

Stadsbyggnadskontoret bedömer att planförslaget bidrar till att uppfylla översiktsplanens ambition om att stärka kopplingen mellan Solberga, Älvsjö och Telefonplan. Planförslaget innebär att fastighetens arkitektoniskt och kulturhistoriskt värdefulla miljö tillvaratas, vilket bidrar till översiktsplanens mål om en god offentlig miljö. Planförslaget är dessutom ett viktigt bidrag till att uppnå stadens åtaganden i Stockholmsöverenskommelsen. Planförslaget möjliggör en ny mötesplats i Solberga. Det bedöms även bidra med trygghetsskapande åtgärder, vilka är prioriterade i Solberga.

Planförslaget möjliggör att bebyggelsens arkitektoniska och kulturhistoriska värden tillvaratas och att panncentralen öppnas upp för publika verksamheter. De föreslagna punkthusen bidrar med ett tillskott av bostäder och bedöms ha goda förutsättningar att inordnas i omgivningen och framhäva panncentralen. Planförslaget innebär att hårdgjorda ytor kan omvandlas till en sammanhängande bostadsgård med plats för mycket vegetation utan att kringliggande natur påverkas. Ett genomförande av förslaget förutsätter att senare tillbyggnader och att en ursprunglig länkbyggnad mellan panncentralen och kontorsbyggnaden behöver rivas. Tillbyggnaderna bedöms inte ha några kulturhistoriska eller arkitektoniska värden. En rivning av dessa bedöms bidra till att anläggningens ursprungliga gestaltning tydliggörs. En rivning av länkbyggnaden är en förutsättning för att möjliggöra en stor, sammanhängande bostadsgård. Länkbyggnaden har genomgått flera om- och tillbyggnader. En rivning av länkbyggnaden möjliggör en större, mer tillgänglig bostadsgård, och bedöms bidra till ökad

trygghet på platsen. Det bedöms motivera en rivning. Skorstenen ska bevaras.

Stadsbyggnadskontoret är positivt till planförslaget som kan bidra med en efterlängtd lokal mötesplats och ett tillskott av bostäder med höga boendekvaliteter centralt i Solberga.

Sammantaget bedöms samrådsförslaget vara väl avvägt. Inför granskning föreslås mindre justeringar av samrådsförslaget.

Stadsbyggnadskontoret föreslår att stadsbyggnadsnämnden godkänner redovisningen av plansamrådet och att slutligt planförslag upprättas och ställs ut för granskning.

Karin Stenqvist
Enhetschef

Daniel Sandström
Stadsplanerare